

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

УДК 341.217

КЛАСИФІКАЦІЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ УГОД, ЩО УКЛАДАЮТЬСЯ МІЖ УКРАЇНОЮ І ЄВРОПЕЙСЬКИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ

Анастасія КАДАЦЬКА,
здобувач кафедри міжнародного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

SUMMARY

This Paper examines the criteria of classification of international law treaties entered into between Ukraine and the European Bank for Reconstruction and Development (hereinafter referred to as EBRD or Bank). In the result of colligation of all existing international law treaties between Ukraine and EBRD, the key criteria of these treaties classification have been formed. In particular, the treaties between Ukraine and EBRD may be classified by name (subject) into three types: credit, guarantee and project treaties. Treaties are classified by the subjects (form of ownership of the borrower) into the treaties aimed at support of private or public sectors. The treaties may be classified by areas of activities of the Bank (areas of credit financing) into the treaties in the energy, agriculture, industry, infrastructure, financial sector, etc. Direct financing and financing through intermediary may be identified by the disbursement method. Study is based on specific examples of bilateral international law treaties entered into between Ukraine and EBRD.

Key words: international financial institutions, the European Bank for Reconstruction and Development, EBRD, credit, project, guarantees.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються критерії класифікації міжнародно-правових угод, що укладаються між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку. У результаті узагальнення фактично всіх наявних міжнародно-правових угод між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку сформульовано основні критерії для класифікації зазначених угод. Зокрема, за назвою (предметом угоди) угоди між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку можна класифікувати на три види: кредитні, гарантійні й проектні. За суб'єктами (формою власності позичальника) угоди діляться на підтримку приватного або державного секторів. За напрямками діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку (сферами кредитування) угоди можна поділити на угоди у сфері енергетики, сільського господарства, промисловості, інфраструктури, фінансового сектора тощо. За способом надання кредитів Європейським банком реконструкції та розвитку можна виділити як пряме фінансування, так і через фінансового посередника. Дослідження ґрунтується на конкретних прикладах двосторонніх міжнародно-правових угод, укладених між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку.

Ключові слова: міжнародні фінансові організації, Європейський банк реконструкції та розвитку, кредит, проект, гарантії.

Постановка проблеми. Європейський банк реконструкції та розвитку (далі – ЄБРР або Банк) є міжнародною фінансовою організацією, що реалізує проекти у тридцяти шести країнах таких географічних регіонів (за класифікацією ЄБРР): Південно-Східної Європи¹, Центральної Європи і країн Балтії², Східної Європи й Кавказу³, Центральної Азії⁴, Південного та Східного Середземномор'я⁵, а також в Росії й Туреччині [1]. Банк вкладає кошти в підприємства як державного, так і приватного сектора, тим самим стимулюючи розвиток демократії та ринкової економіки, що є пріоритетними напрямками діяльно-

сті ЄБРР. Оскільки Україна також є країною-реципієнтом щодо кредитів ЄБРР, існує необхідність ґрунтовного дослідження міжнародно-правових відносин між Україною та Банком.

Актуальність теми. Особливості функціонування міжнародних організацій, зокрема Європейського банку реконструкції та розвитку, розглядаються такими вітчизняними й іноземними науковцями, як О.І. Дунас, П.К. Лебедєва, Л.А. Левіна, І.Г. Снігурська, М.О. Стреніна, Є.О. Шибарева, М.О. Ушаков, Адам Бронстоун (Adam Bronstone), Едвард Х'юїт (Edward A. Hewett), Ібрагім Шихата (Ibrahim F. I. Shihata), Поль Менквельд (Paul A. Menkveld) та ін. У своїх працях зазначені автори досліджують основні аспекти становлення, розвитку, функціонування й подальших перспектив діяльності таких міжнародних організацій, як Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), інші міжнародні фінансові організації. Учені доходять узагальненого висновку, що міжнародні організації є необхідними саме в

¹ Албанія, Боснія й Герцеговина, Болгарія, Кіпр, Колишня Югославська Республіка Македонія, Греція, Республіка Косово, Чорногорія, Румунія, Сербія.

² Естонія, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія.

³ Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Молдова, Україна.

⁴ Казахстан, Киргизька Республіка, Монголія, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан.

⁵ Єгипет, Йорданія, Марокко, Туніс.

тих сферах суспільного життя, у яких сумісні дії є більш ефективним методом у досягненні результату, аніж дії окремих країн.

Однак у сучасній українській доктрині міжнародного публічного права наразі практично відсутні ґрунтовні дослідження міжнародно-правових відносин між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку, у тому числі особливостей міжнародно-правових угод, що укладаються між Україною і ЄБРР.

Виходячи з цього, **мета статті** полягає в дослідженні класифікації міжнародно-правових угод, що укладаються між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку.

Керуючись викладеним, можна сформулювати такі основні завдання статті:

- установити коло міжнародно-правових угод, що укладаються між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку;
- визначити особливості міжнародно-правових угод, що укладаються між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку;
- з'ясувати критерії для класифікації міжнародно-правових угод, що укладаються між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальний огляд міжнародно-правових угод, що укладаються між Україною і Європейським банком реконструкції та розвитку, дає змогу сформулювати кілька критеріїв для їх класифікації:

- 1) за назвою (предметом угоди);
- 2) за суб'єктами (формою власності позичальника);
- 3) за напрямками діяльності Банку (сферами кредитування);
- 4) за способом надання кредитів ЄБРР.

Розглянемо запропоновані критерії детальніше.

1. *За назвою (предметом)* міжнародно-правові угоди, що укладаються між Україною і ЄБРР, можна поділити на три види (типи): кредитні, гарантійні й проектні.

Визначення понять зазначених видів угод подаються у ст. II (розділ 2.02) Стандартних положень та умов ЄБРР від 01 травня 2006 р. [2, ст. II]. До речі, тотожні визначення містилися й у Стандартних положеннях та умовах Банку в редакції від 01 лютого 1999 р. [3, ст. II].

Зокрема, «кредитна угода» означає кредитну угоду, до якої застосовані ці Стандартні положення й умови разом зі змінами, що час від часу можуть вноситися до такої угоди; і цей термін включає ці Стандартні положення й умови, як вони застосовані до неї, усі додатки до кредитної угоди та всі угоди, що доповнюють кредитну угоду [2, ст. II]. Як приклад такої угоди можна навести Кредитну угоду між «Укрзалізницею» і ЄБРР від 06 грудня 1999 р. [4].

⁶ Позичальником за цією угодою є Національний Банк України – прим. автора.

⁷ Стандарт GMP (Good manufacturing practices – належна виробнича практика) – система нормативів, яким слідують виробники для забезпечення відповідності своєї продукції належному рівню якості, безпеки, чистоти, автентичності й ефективності. Правила GMP достатньо жорсткі. Вони передбачають, що компанія, яка виробляє ті чи інші лікарські засоби, повинна мати докази, що продукція, яку вони випускають, не містить неприпустимого рівня потенційно небезпечних мікроорганізмів, токсинів, важких металів, будь-яких сторонніх домішок та інших речовин, що можуть бути небезпечними для людини. Упровадження Стандарту GMP в Україні дає гарантії всім українцям, що під час купівлі продукції із позначенням «якість гарантовано GMP» вони можуть бути впевненими в її високому рівні якості й абсолютній безпеці для здоров'я – прим. автора.

⁸ Остання офіційно оприлюднена Стратегія Банку щодо України – прим. автора.

«Гарантійна угода» означає угоду між Банком і членом Банку з метою гарантування кредиту з урахуванням поправок, що можуть час від часу вноситися до такої угоди; і цей термін включає ці Стандартні положення й умови тією мірою, якою вони застосовні до неї, усі додаткові угоди до гарантійної угоди й усі угоди, включені в сферу її дії [2, ст. II]. Такою є, наприклад, Гарантійна угода (Проект розвитку залізничних шляхів України) між Україною і ЄБРР від 06 грудня 1999 р. [5].

«Проектна угода» означає угоду про кожний проект, якщо є, описаний у кредитній угоді або гарантійній угоді, разом зі змінами, що час від часу можуть вноситися до такої угоди або угод; і цей термін включає ці Стандартні положення та умови, як вони застосовані до такої угоди, усі додатки до такої проектної угоди й усі угоди, що доповнюють таку угоду про проект [2, ст. II]. Прикладом цього виду угод є Проектна угода (Фінансування Української ЕСКО (друга фаза) між ЗАТ «Українська Енергозберігаюча Сервісна Компанія» і ЄБРР від 21 жовтня 2005 р. [6].

Беручи до уваги зазначені вище поняття, а також практику укладення міжнародно-правових угод з боку ЄБРР, можна зазначити, що власне кредитна угода – це угода, у якій ЄБРР і Позичальник викладають загальні умови надання кредиту. За деякими кредитними угодами Банку щодо України (особливо щодо кредитів для державного сектора) ЄБРР надає позики лише за умови, що Україна погодиться надати гарантію за зобов'язаннями Позичальника стосовно кредиту. У цьому випадку між ЄБРР і Україною в день підписання кредитної угоди [4] додатково підписується також і гарантійна угода [5].

У свою чергу, проектна угода – це, так би мовити, «додаткова» угода [6] до кредитної угоди [7]. У проектній угоді сторони викладають результати аналізу проектної документації щодо техніко-економічного обґрунтування проекту, метою якого є визначення фінансової та економічної ефективності проекту, уточнення витрат (кошторису), визначення джерел кредитування, оцінювання ризиків тощо.

Отже, укладення гарантійних і проектних угод є прямим наслідком укладення кредитних угод.

2. *За суб'єктами (формою власності позичальника)* міжнародно-правові угоди, що укладаються між Україною і Банком, можна класифікувати як угоди про надання кредитів на підтримку приватного або державного секторів. Згідно з п. 3 ст. 11 Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку від 29 травня 1990 р., на підтримку приватного сектора припадає 60% проектів, а на державний сектор – 40% [8, ст. 11].

Прикладом кредитної угоди в державному секторі є Кредитна угода між ЄБРР і Україною про відкриття кредитної лінії для малих та середніх підприємств від 16 грудня 1994 р.⁶ (зі змінами й доповненнями від 05 жовтня 1998 р.) [9].

За підписанням кредитних угод у державному секторі обов'язковим етапом зазвичай є підписання відповідних гарантійних угод, за якими Україна (як гарант) безумовно гарантує – «як першочерговий відповідач, а не просто як поручитель – здійснення відповідних тачасних виплат будь-якої та усіх сум, передбачених кредитною угодою, або у зазначений термін, або до цього терміну, а також пунктуальне виконання усіх інших обов'язків боржника, встановлених у кредитній угоді» [10, ст. II].

Як приклад кредитної угоди у приватному секторі можна навести Кредитну угоду з фармацевтичною компанією ВАР «Фармак», яка отримала кредит на суму 32 млн євро

[11]. Цей проект сприяв подальшому зростанню й розширенню діяльності одного із провідних виробників фармацевтичної продукції в Україні. Проект передбачав модернізацію наявних і створення нових виробничих потужностей згідно зі стандартами GMP⁹.

За фінансування проектів у приватному секторі ЄБРР, як правило, не вимагає державних гарантій, але ціна кредиту за такий проект може бути істотно збільшена, урахувавши комерційні ризики проекту.

3. *Класифікація кредитних угод між Україною і ЄБРР за напрямками діяльності (сферами кредитування).*

Згідно зі Стратегією діяльності ЄБРР в Україні на період 2011–2014⁸р., стратегічними напрямками діяльності Банку в Україні є такі: енергетика, сільське господарство, промисловість, інфраструктура, фінансовий сектор і ринок капіталу [12, с. 8, 9].

Розглянемо особливості фінансування Банком різних секторів вітчизняної економіки.

Енергетика. Україна є однією з найбільш енергоємних країн у світі. Енергоефективність України становить лише третину від середньої енергоефективності країн – членів Євросоюзу. Унаслідок цього Україна має величезний потенціал для здійснення заходів щодо підвищення енергоефективності в кожній галузі економіки, особливо у промисловому виробництві, виробництві електроенергії, у житловому секторі, на транспорті й у сільському господарстві [12, с. 74].

Намірами ЄБРР у сфері *енергоефективності* в Україні є участь у проектах із реконструкції виробничих потужностей теплоенергетики, а також підвищення ефективності й екологічної безпеки на теплоелектростанціях. При цьому більшість великих інфраструктурних і енергетичних проектів, що впроваджувались Банком в Україні, включали спільне фінансування з іншими міжнародно-фінансовими організаціями – Європейським інвестиційним банком, Світовим банком і Міжнародною фінансовою корпорацією (що є структурним елементом Світового Банку) тощо. Така комбінація була визнана як *дуже успішна* у сприянні розвитку ефективних механізмів для впровадження в Україні проектів енергозбереження, що мали позитивні результати як для малих і середніх [приватних] підприємств, так і для організацій державного сектора [12, с. 72].

Наприклад, Українська енергосервісна компанія «УкрЕСКО» в 1998 р. отримала кредит ЄБРР у розмірі 30 млн дол. США [13, ст. II], який був доповнений грантом ТАСІС від Європейського Союзу в розмірі 6 млн ЕКЮ⁹ [13, ст. I]. 21 жовтня 2005 р. була підписана Кредитна угода по проекту енергозбереження «УкрЕСКО» (друга фаза) [7]. Завдяки цій новій Угоді, яка, по суті, є продовженням Угоди 1998 р. [13], в Україні стало можливим утілення проектів із енергозбереження додатково на суму 20 млн дол. США [7, ст. II].

Інший приклад кредитування у сфері енергетики – Проект модернізації після завершення будівництва Енергоблоку № 2 Хмельницької атомної електростанції та Енергоблоку № 4 Рівненської атомної електростанції в розмірі 150 млн дол. США [14].

У 2012 р., з метою розроблення, будівництва та експлуатації сонячної електростанції, потужністю 4,5 МВт, ЄБРР надав 5,7 млн євро кредитних коштів для ТОВ «ГрінА-

гроСервіс». Наразі зазначений проект розвитку сонячної енергетики успішно введено в експлуатацію. Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики України (НКРЕ), від 27 грудня 2012 р. № 1827 для виробників електричної енергії з енергії сонячного випромінювання було затверджено «зелений тариф» [15]. Угода щодо закупівлі електроенергії із ДП «Енергоринок» була підписана 29 січня 2013 р. та ухвалена НКРЕ 31 січня 2013 р. Постачання отриманої від зазначеного проекту електроенергії в мережу (споживачам) було розпочато в лютому 2013 р. [16].

Щодо інвестування *агробізнесу* в Україні Андре Куусвек (André Kūusvek), директор ЄБРР в Україні, зазначив цікаві факти: «Частка сектора агробізнесу в загальному обсязі нових інвестицій ЄБРР знаходиться на рівні 8–10 %, а в Україні цей показник становить 14–19%» [17]. Як приклад інвестування з боку ЄБРР сільського господарства України можна назвати кредит, наданий компанії «Агроінвест» у 2007 р. на суму 10 млн євро [18]. Ці кошти були використані для будівництва в м. Яготин (Київська область) сучасного елеватора для зберігання зерна обсягом більше ніж 100 тис. т. За результатами реалізації цього проекту було досягнуто зниження вартості зберігання зерна й суттєве підвищення конкурентоспроможності цього підприємства.

Прикладом фінансування харчової галузі в Україні є наданий у 1997 р. кредит кондитерській фабриці «Світоч» у розмірі 8 млн дол. США на модернізацію виробництва, збільшення виробничих потужностей і встановлення фінансової та бухгалтерської системи для забезпечення звітності згідно з міжнародними стандартами [19].

ЄБРР також приділяє багато уваги інвестуванню у *промисловість* України. Наприклад, за Кредитною угодою з Українською сталеливарною компанією «Міттал Стіл Кривий Ріг» останній було надано кредит у розмірі 200 млн дол. США. Цей кредит був наданий з метою сприяння модернізації технологій, підвищенню рівня виробництва й ефективності використання енергоресурсів [20].

Ще одним важливим напрямком інвестування ЄБРР в Україні є фінансування *інфраструктурних проектів*, що збільшують якість і загальну інтенсивність використання інфраструктури, зокрема це стосується автомобільних і залізничних шляхів. Наприклад, Кредитна угода (Третій проект «Ремонт автомобільної дороги Київ – Чоп») між Україною і ЄБРР від 19 грудня 2006 р. передбачив надання Державній службі автомобільних доріг України (Укравтодору) 200 млн євро для здійснення реконструкції останньої частини автошляху М06 (протяжністю 427 км), що є частиною III-го Пан-європейського транспортного коридору й забезпечує сполучення між м. Києвом і західними кордонами України з державами-членами Європейського Союзу – Польщею, Словаччиною та Угорщиною [21, ст. II].

Цікавим є також «Проект модернізації системи аеронавігаційного обслуговування» [22], що передбачає підвищення рівня безпеки польотів у повітряному просторі України й забезпечення обладнанням, необхідним для обслуговування нових міжнародних маршрутів.

Крім цього, ЄБРР багато уваги приділяє кредитуванню *муніципальної (комунальної) й екологічної інфраструктури*. Так, Державне комунальне підприємство «Водоканал» м. Запоріжжя отримало кредит на суму 28 млн дол. США для втілення в життя проекту «Програма інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення води в м. Запоріжжі» [23]. Подібним до попереднього є проект «Програма комунального водопостачання та очищення стічних вод

⁹ ЕКЮ (ECU) – Європейська валютна одиниця (European Currency Unit), що використовувалася в європейській валютній системі із 1979 по 1998 рр. ЕКЮ була замінена на євро 01 січня 1999 р. за курсом 1:1 – *прим. автора*.

у м. Дніпропетровськ» [24]. Основними цілями проекту є покращення стану систем водопостачання й водовідведення в м. Дніпропетровськ, зменшення експлуатаційних витрат на технічне обслуговування, зменшення рівня скидання неочищених вод у річку Дніпро та басейн Чорного моря тощо.

Ще одним не менш важливим напрямом діяльності ЄБРР в Україні є сприяння розвитку *фінансового сектора*, а саме: покращення стандартів банківської діяльності, підтримка кредитоспроможних українських комерційних банків, банківських ініціатив з організації фінансування приватних підприємств з метою забезпечення приватних компаній джерелами довготермінового кредитного фінансування, а також розвиток експортного комерційного кредиту й інших фінансових інструментів для підтримки експорту. Зокрема, у 2007 р. ЄБРР надав ВАТ «Мегабанк» (м. Харків) кредит у розмірі 20 млн дол. США. За цим проектом надається довготермінове фінансування мікро-, малого та середнього бізнесу в регіонах Східної України [25].

У 2008 р. в Україні була затверджена нова програма фінансування *середнього, малого й мікробізнесу* на суму 200 млн дол. США [26]. Ця нова програма підтримки середнього й малого бізнесу в Україні реалізовувалася безпосередньо через українські комерційні банки без залучення державних гарантій і участі Національного Банку України.

Від самого початку відносин між Україною і ЄБРР значна увага приділялась фінансуванню заходів *ядерної безпеки*. Зокрема, ЄБРР є розпорядником Рахунку ядерної безпеки та Чорнобильського фонду «Укриття», заснованого у грудні 1997 р. країнами Великої Сімки й іншими країнами-вкладниками для допомоги Україні у зв'язку з ліквідацією наслідків аварії на ЧАЕС.

20 листопада 1997 р. між Україною і ЄБРР була підписана Рамкова угода стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні [27]. Відповідно до цієї Угоди, Банк надає Чорнобильській атомній електростанції або Адміністрації ядерного регулювання безвідплатне фінансування технічної допомоги, а також на придбання, установлення й введення в експлуатацію обладнання з метою надання допомоги Україні для перетворення наявного Чорнобильського саркофага на безпечну і стабільну систему стосовно навколишнього середовища. Зі свого боку Україна для реалізації цього проекту надала ресурси в розмірі 50 млн дол. США [27, розділ 1].

У жовтні 2009 р. Україна ініціювала збільшення власних майнових і грошових внесків до ресурсів Фонду в розмірі 104,163 млн дол. США, про що були внесені відповідні зміни до Рамкової угоди 1997 р. [27] шляхом підписання Угоди у формі обміну листами [28]. А у 2013 р., з метою продовження плідної співпраці у цьому напрямі, Українська сторона здійснила додатковий внесок до Чорнобильського фонду «Укриття» в сумі 63,40 млн дол. США [29], про що також були внесені зміни до Рамкової угоди 1997 р. [27].

4. *Класифікація кредитних угод ЄБРР щодо України за способом надання кредитів* ЄБРР здійснює як пряме фінансування, так і через фінансового посередника.

Безпосередньо Банком здійснюється *пряме фінансування* великих за обсягом інвестицій або інфраструктури як у приватному секторі, так і за участі місцевої чи центральної влади. Пряме фінансування здійснюється шляхом надання кредиту на конкретні потреби з урахуванням платоспроможності позичальника, пайової участі в акціонер-

ному капіталі, гарантій ЄБРР тощо. Прикладом надання прямого фінансування є кредит, наданий великому українському виробникові свинини ТОВ «Даноша» у 2014 р. [30]. Цей проект передбачає розширення діяльності компанії, покращення утилізації відходів, будівництво двох біогазових установок і реструктуризацію балансу. Крім цього, за допомогою ЄБРР компанія також підвищить показники біологічної безпеки й стандарти поводження із тваринами згідно із нормами Євросоюзу.

Фінансування *через посередника* здійснюється через місцеві банки або інвестиційні фонди. Фінансування через посередників застосовується для надання порівняно невеликих за обсягом кредитів. До таких кредитів належать кредитні лінії ЄБРР фінансовим посередникам, якими є місцеві банки, інвестиції до приватних акціонерних капіталів, програми розвитку банків, співфінансування спільно з місцевими й інвестиційними партнерами тощо. Зокрема у 2003 р. Банк взяв участь у збільшенні капіталу «ПроКредит Банку» (“ProCredit Bank Ukraine”) на загальну суму 5,1 млн дол. США з метою зміцнення бази капіталу банку та включення його для подальшого розширення операцій мікро- й малих підприємств в Україні [31].

На підставі узагальнення викладеного матеріалу можна зробити такі основні **висновки**:

1. Міжнародно-правові угоди ЄБРР щодо України можна класифікувати за такими критеріями: за назвою (предметом угоди), за суб'єктами (формою власності позичальника), за напрямками діяльності Банку (сферами кредитування) і за способом надання кредитів ЄБРР.

2. За назвою (предметом) угоди, що укладаються між Україною і Банком, їх можна поділити на три види: кредитні, гарантійні й проектні.

3. За суб'єктами (формою власності позичальника) можна виділити угоди на підтримку приватного або державного секторів.

4. За напрямками діяльності Банку (сферами кредитування) угоди можна поділити на угоди у сфері енергетики, сільського господарства, промисловості, інфраструктури, фінансового сектора тощо.

5. За способом надання кредитів ЄБРР можна виділити пряме фінансування й фінансування через посередника.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі, на нашу думку, полягають у необхідності дослідження компетенції Європейського банку реконструкції та розвитку.

Список використаної літератури:

1. Where we are : The list of countries in which the EBRD works [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/where-we-are.html>.

2. Стандартні положення та умови Європейського банку реконструкції та розвитку, прийняті в м. Лондоні 01 травня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/985_017.

3. Стандартні положення та умови Європейського банку реконструкції та розвитку, прийняті в м. Лондоні 01 лютого 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985_001.

4. Кредитна угода (Проект розвитку залізничних шляхів України) між «Укрзалізницею» та Європейським банком реконструкції та розвитку, підписана в м. Лондоні 06 грудня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996_024.

5. Гарантійна угода (Проект розвитку залізничних шляхів України) між Україною та Європейським банком реконструкції

та розвитку, підписана в м. Лондоні 06 грудня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996_023.

6. Проектна угода (Фінансування Української ЕСКО (друга фаза) між ЗАТ «Українська Енергозберігаюча Сервісна Компанія» та Європейським банком реконструкції та розвитку, підписана в м. Києві 21 жовтня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985_010.

7. Кредитна угода (Фінансування Української ЕСКО (друга фаза) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку), підписана в м. Києві 21 жовтня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985_007.

8. Agreement Establishing the European Bank for Reconstruction and Development : Done at Paris on 29 May 1990 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/downloads/research/guides/basics.pdf>.

9. Кредитна угода (Кредитна лінія для розвитку малих і середніх підприємств) між Європейським банком реконструкції та розвитку та Національним банком України, підписана в м. Лондоні 16 грудня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996_034.

10. Гарантійна угода (Кредитна лінія малих та середніх підприємств) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку, підписана в м. Лондоні 16 грудня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996_033.

11. Farmak : Project number 36873 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/farmak.html>.

12. Стратегія діяльності в Україні 2011–2014 рр., затверджена Радою Директорів ЄБРР на засіданні 12/13 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ebrd.com/downloads/country/strategy/ukraine_uk.pdf.

13. Кредитна угода (Фінансування Української ЕСКО) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку, укладена в м. Києві 09 травня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996_019.

14. Гарантійна угода (Проект модернізації після завершення будівництва Енергоблока № 2 Хмельницької атомної електростанції та Енергоблока № 4 Рівненської атомної електростанції) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку, укладена в м. Києві 29 липня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985_006.

15. Про встановлення величин «зелених» тарифів на електричну енергію на січень 2013 року : Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, від 27 грудня 2012 р. № 1827 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www3.nerc.gov.ua/?id=5526>.

16. Програма фінансування альтернативної енергетики в Україні : Повідомлення USELF від 01 лютого 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uself.com.ua>.

17. Директор ЄБРР в Україні: Объем финансирования агробизнеса с каждым годом растет : Интервью Андре Куусвека, директора ЄБРР в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukragroleasing.com.ua/index.php?direktor-ebrt-v-ukraine-obnneem-finansirovaniya-agrobiznasa-kazhdyim-godom-rastet.html>.

18. Agroinvest : Project number 37996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/agroinvest.html>.

19. Svitoch Confectionery : Project number 3301 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/svitoch-confectionery.html>.

20. ArcelorMittal Kriviy : Project number 36813 Rih [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/arcelormittal-kriviy-rih.html>.

21. Кредитна угода (Третій проект «Ремонт автомобільної дороги Київ – Чоп») між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку, підписана в м. Києві 19 грудня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985_011.

22. Гарантійна угода (Проект модернізації системи аеронавігаційного обслуговування) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку, підписана в м. Києві 14 лютого 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996_020.

23. Кредитна угода (Програма інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення води в м. Запоріжжі) між Європейським банком реконструкції та розвитку та Державним комунальним підприємством «Водоканал» м. Запоріжжя, підписана в м. Києві 21 травня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/985_003.

24. Dnipropetrovsk municipal water and waste-water Project : Project number 32011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/dnipropetrovsk-municipal-water-and-wastewater-project.html>.

25. MegaBank – MSME Senior Loan : Project number 37843 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/megabank-msme-senior-loan.html>.

26. Ukraine MSME Lending Framework : Project number 35499 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/cs/Satellite?c=Content&cid=1395243450900&pagename=EBRD%2FContent%2FContentLayout>.

27. Рамкова угода між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського Фонду «Укриття» в Україні, підписана в м. Лондоні 20 листопада 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996_004.

28. Угода (у формі обміну листами) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку про внесення змін до Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні, учинена в м. Києві 02 жовтня 2009 р. і в м. Лондоні 02 жовтня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985_021.

29. Угода (у формі обміну листами) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття», учинена в м. Києві 18 листопада 2013 р. й у м. Лондоні 04 грудня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/985_033.

30. Danosha : Project number 44982 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/danosha.html>.

31. US/EBRD SME – ProCredit Bank Ukraine : Project number 6582 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebrd.com/cs/Satellite?c=Content&cid=1395244536216&pagename=EBRD%2FContent%2FContentLayout>.